

გეოგრაფიის პროგრამა

გეოგრაფიის საგამოცდო პროგრამა შეადგინა შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის გეოგრაფიის ჯგუფმა და ეფუძნება მასწავლებელთა პროფესიულ სტანდარტს.

საკითხთა ჩამონათვალი	საკითხის დაზუსტება
1. პროფესიული უნარ-ჩვევები	
დრო და სივრცე	• რუკის ენის გაგება; რუკისა და სხვა თვალსაჩინოებების (სქემა, დიაგრამა, ფოტო, ცხრილი, გრაფიკი) გამოყენებით ინფორმაციის ანალიზი; • სივრცეში ორიენტირება – ჰორიზონტის მხარეები, გრადუსთა ბადე; ადგილის მდებარეობის განსაზღვრა; • ლეგენდის გამოყენებით სიმბოლოების აღქმა; • რუკებიდან და სხვა თვალსაჩინოებებიდან (ფოტოები, გრაფიკები, ცხრილები, დიაგრამები და სხვ.) მოპოვებული ინფორმაციის დაკავშირება გეოგრაფიულ ცოდნასთან და ამის საფუძველზე ადგილის, მოვლენისა და პროცესების დახასიათება, კანონზომიერებების დადგენა; • რელიეფის, ჰიდროსფეროს, ატმოსფერული მოვლენების, ბუნებრივი რესურსების, განსახლებების, მოსახლეობის დემოგრაფიული მახასიათებლების, სოციალური და ეკონომიკური სისტემების, სატრანსპორტო სისტემის შესახებ ინფორმაციის ანალიზი.
გეოგრაფიული ინტერპრეტაცია	• გეოგრაფიული ტერმინებისა და ცნებების ადეკვატური გამოყენება; • გეოგრაფიული ფაქტების მოსაზრებისგან განსხვავება; • გავრცელებული გეოგრაფიული სტერეოტიპების კონტარგუმენტაცია.
კომუნიკაცია	• რუკებისა და სხვა თვალსაჩინოებების გამოყენებით საკუთარი მოსაზრებების გამოხატვა; • მოვლენებსა და პროცესებს შორის მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებზე მსჯელობა; • გეოგრაფიული დავალების სპეციფიკის გათვალისწინებით სამუშაოს დანაწილება, განხილვა და სხვ.
2. პროფესიული ცოდნა	
გეოგრაფიის შესავალი	• გეოგრაფიის შესწავლის ობიექტი და მიზნები; • გეოგრაფიული ცოდნის განვითარება (ანტიკური ხანა, დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები, თანამედროვე გეოგრაფია);

	• მოგზაურები და მკვლევარები¹; • საქართველოსა და მსოფლიოს ნომენკლატურა; • თანამედროვე გეოგრაფიული მეცნიერების სისტემა; • გეოგრაფიული კვლევის მეთოდები: ტრადიციული (აღწერილობითი, შედარებით-გეოგრაფიული, კარტოგრაფიული) და თანამედროვე (მათემატიკური, აეროკოსმოსური, გეოინფორმაციული, მოდელირება); • გეოგრაფიული პროგნოზირება; • მდგრადი განვითარების არსი და პერსპექტივა.
გეგმა, რუკა და სხვადასხვა ტიპის თვალსაჩინოებები	• ადგილის გეგმა (კითხვა და გამოყენება); • სხვადასხვა ტიპის გეოგრაფიული რუკები და ატლასები, ტოპოგრაფიული რუკა (რუკის ლეგენდა, მასშტაბი, ორიენტირება, გრადუსთა ბადე, გრძედი და განედი, ეკვატორი, პოლუსები, ტროპიკები და პოლარული წრეები, გეოგრაფიული კოორდინატები, ადგილის სიმაღლის განსაზღვრა (აბსოლუტური და შეფარდებითი სიმაღლეები), ანალიზი, ამოცანების შექმნა და გადაჭრა), კურვიმეტრი; • ადგილზე ორიენტირება, კომპასი (გამოყენება, ამოცანების შექმნა და გადაჭრა); • გეოდეზიური ხელსაწყოების მუშაობის პრინციპები (ნიველირი, თეოდოლიტი, GPS); • სხვადასხვა ტიპის გეოგრაფიული თვალსაჩინოებების (ფოტო, ნახატი, სქემა, ცხრილი, გრაფიკი, დიაგრამა) კითხვა, ანალიზი, ამოცანების გადაჭრა, მათი გამოყენებით დავალებების შექმნა.
საბუნებისმეტყველო გეოგრაფია	• დედამიწის ფორმა და სიდიდე; • დედამიწის დღე-ღამური და წლიური მოძრაობა; • სასაათო ზოლები, თარიღთა ცვლის საერთაშორისო ხაზი; • გეოქრონოლოგია (განმარტება, სქემის ანალიზი); • ატმოსფერო, ლითოსფერო, ჰიდროსფერო და ბიოსფერო; • დედამიწის ქერქი, ტექტონიკური ფილების მოძრაობა; • კონტინენტები და მისი ნაწილები (მდებარეობა, ბუნება, რესურსები); • ენდოგენური და ეგზოგენური რელიეფწარმოქმნელი პროცესები, რელიეფის ფორმები და ტიპები; • რელიეფის გავლენა კლიმატზე, მცენარეებზე, ცხოველებზე, მეურნეობაზე;

¹ ეფუძნება სასკოლო სახელმძღვანელოებს.

- ჰაერის ტემპერატურა, ტემპერატურის ცვლილება განედის, აბსოლუტური სიმაღლისა და ოკეანიდან დაშორების მიხედვით;
- ჰაერის მასები (ატმოსფერული წნევა, ატმოსფერული ფრონტი, ციკლონი, ანტიციკლონი);
- სხვადასხვა ტიპის ქარები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები (ბრიზი, მუსონი, პასატი, ბორა, ფიონი);
- წყლის ბრუნვა ატმოსფეროში, ჰაერის ტენიანობა, აორთქლება, აორთქლებადობა;
- ღრუბელი, ნისლი და ატმოსფერული ნალექები, მათი სახეები, წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები (წვიმა, სეტყვა, თოვლი, ნამი, თრთვილი, ჭირხლი, ლიპყინული);
- კლიმატის გავლენა ადამიანზე და მის სამეურნეო საქმიანობაზე (სოფლის მეურნეობაზე, ტრანსპორტზე, მშენებლობაზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე);
- შიდა წყლები (მდინარეები, ტბები, მყინვარები, მიწისქვეშა წყლები, ჭაობები, წყალსაცავები), საზრდოობა და რეჟიმი, გავლენა რელიეფზე, მიკროკლიმატზე, მოსახლეობაზე, მეურნეობაზე;
- ზღვებისა და ოკეანეების მდებარეობა და სიდიდე; მარილიანობა, წყლის ტემპერატურა, სიღრმე, მიქცევა-მოქცევა, დინებები, გავლენა კლიმატზე, ორგანული სამყარო, დაბინძურება, სრუტეები, ყურეები, კუნძულები;
- ნიადაგის ტიპები და ნაყოფიერება, გავრცელების კანონზომიერება;
- ზონალურობა (კლიმატური სარტყლები, ბუნებრივი ზონები და ვერტიკალური ზონალურობა, ფლორა და ფაუნა);
- ბუნებრივი რესურსების გამოყენება, გავრცელება, მნიშვნელობა, კლასიფიკაცია და მდგრადი გამოყენება (კლიმატური, ნიადაგის, ჰიდრო, ჰელიო და ეოლური რესურსები, სასარგებლო წიაღისეული);
- სტიქიური ბუნებრივი მოვლენები (ქარიშხალი, ტაიფუნი, ქარბორბალა (ტორნადო, სმერჩი), ვულკანიზმი, მიწისძვრა, ცუნამი, შტორმი, წყალდიდობა, წყალმოვარდნა, ღვარცოფი, მეწყერი, ზვავი, სეტყვა);
- სხვადასხვა ტიპის ხელსაწყოები და მათი გამოყენების პრინციპი (თერმომეტრი, ფლუგერი, ანემომეტრი, ბარომეტრი, ნალექმზომი, ჰიგრომეტრი, ავტომატური მეტეოსადგურები,

	ექოლოგი, სეისმოგრაფი); • გარემოს დაცვა (საერთაშორისო გარემოსდაცვითი ორგანიზაციები (გრინფისი, ველური ბუნების მსოფლიო ფონდი), დაცული ტერიტორიების ტიპები, ბიომრავალფეროვნება).
საზოგადოებრივი გეოგრაფია	• გეოგრაფიული მდებარეობა; • მეურნეობის დარგები (სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა, მომსახურების სფერო); • მოსახლეობის გეოგრაფია (მოსახლეობის სიმჭიდროვე, მიგრაცია (ტიპები, მიზეზები და ფაქტორები, ისტორიული და თანამედროვე ნაკადები, იძულებით გადაადგილებული პირები), განსახლების ტიპები და ურბანიზაცია (თავისებურებები, განვითარება); • მსოფლიო პოლიტიკური რუკის ფორმირება; • მოსახლეობის დინამიკა და დემოგრაფიული ვითარება (ისტორიული წარსულიდან დღემდე, დემოგრაფიული მაჩვენებლები (მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა, შობადობის, მოკვდავობის, ბუნებრივი მატების კოეფიციენტები), კვლავწარმოების (აღწარმოების) ტიპები, განსხვავებები და მსგავსებები ქვეყნების მიხედვით, რასობრივი, ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა; • რეგიონების და ქვეყნების კლასიფიკაცია დემოგრაფიული და სოციალური მაჩვენებლების მიხედვით (სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობის, შობადობის, მოკვდავობის, ჯანდაცვის და განათლების დონის მიხედვით); დემოგრაფიული გადასვლა, დემოგრაფიული პოლიტიკა); • მსოფლიოს რეგიონები (კავკასია, ჩრდილოეთი ამერიკა (აშშ და კანადა), ლათინური ამერიკა (კარიბის აუზი, ცენტრალური და სამხრეთი ამერიკა), ევროპა (ჩრდილოეთი ევროპა, დასავლეთი ევროპა, სამხრეთი ევროპა, აღმოსავლეთი ევროპა), აფრიკა (ჩრდილოეთი აფრიკა (მაღრიბი), დასავლეთი აფრიკა, ცენტრალური აფრიკა, აღმოსავლეთი აფრიკა სამხრეთი აფრიკა), აზია (ახლო აღმოსავლეთი (მაშრიყი), შუა აზია, სამხრეთი აზია, სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზია, აღმოსავლეთი აზია), ავსტრალია და ოკეანეთი (ავსტრალია და ახალი ზელანდია, მელანეზია, მიკრონეზია, პოლინეზია); • ქვეყნები მმართველობის ფორმისა და

	ლანდშაფტები; • ინფრასტრუქტურა (გზები და კომუნიკაციები (ელექტრო გადამცემი ხაზები, გაზსადენები და ნავთობსადენები); • მეურნეობის დარგები (მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა, მომსახურების სფერო); • კულტურული მრავალფეროვნება; • გარემოსდაცვითი პრობლემები და სტიქიური მოვლენები (ატმოსფეროს, წყლის და ნიადაგის დაბინძურების საკითხები; მიწისძვრა, მეწყერი, ზვავი, ღვარცოფი, წყალდიდობა, სეტყვა, ქვათაცვენა); • ბუნების დაცვა (სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი, დაცული ტერიტორიების გეოგრაფია, სტატუსი, შექმნის მიზეზები და მიზნები, მნიშვნელობა და დაცვის განსაკუთრებული ობიექტები, წითელი წიგნი და წითელი ნუსხა); • საქართველოს რეგიონები (კომპლექსური გეოგრაფიული აღწერა სამხარეო დონეზე).
--	---